

Lausuntopyyntökysely

Vastausaika 15.12.2017 8:36:20

FI lausuntopyyntö VaVa syksy 2017

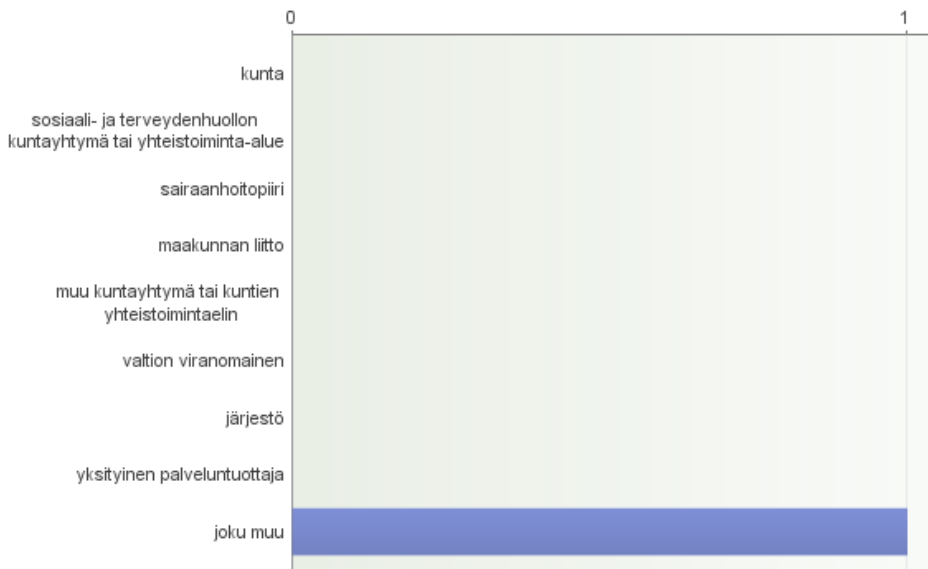
1. TAUSTATIEDOT

Vastaajien määrä: 1

Vastaja tahon virallinen nimi	Vastauksen kirjanneen henkilön nimi	Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot, sähköposti ja puhelinnumero	Lausunnon käsittelypäivämäärä toimielimessä	Toimielimen nimi
Valtakunnallinen sosiaalityön yliopistoverkosto Sosnet	Suunnittelija Sanna Lähteinen	Sosnetin puheenjohtaja, Professori Timo Harrikari, Tampeereen yliopisto timo.harrikari@uta.fi, 050 318 7725	27.11.2017	Sosnetin johtoryhmä

2. Onko vastaaja

Vastaajien määrä: 1



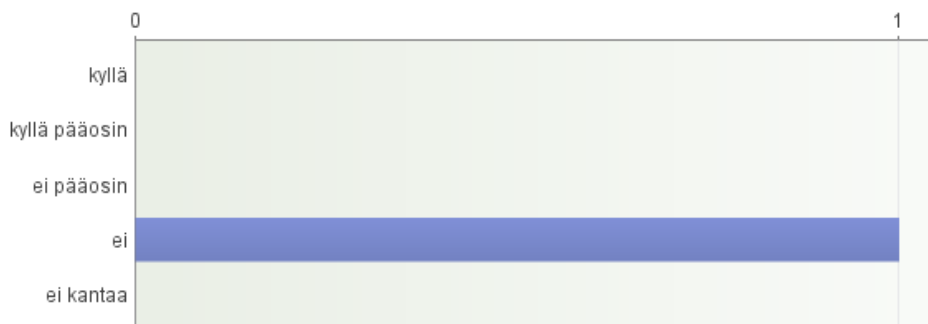
Avoimet vastaukset

joku muu

- yliopistoverkosto

3. 1. Voidaanko ehdotetulla valinnanvapauslailla osaltaan kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta?

Vastaajien määrä: 1



4. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Sote-uudistukselle asetettuja tavoitteita ovat kansalaisten hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen, palvelujen yhdenvertaisuuden ja saatavuuden parantaminen ja kustannusten hillintä. Valtakunnallinen sosiaalityön yliopistoverkosto Sosnet arvioi sote-palveluiden valinnanvapautta koskevaa lakiesitystä ensisijaisesti näiden tavoitteiden pohjalta.

Aiemmissä lausunnoissaan Sosnet on kannattanut em. sote-uudistukselle asetettuja tavoitteita. Lausuntokierrokselle lähetetty lakiesitys koskien valinnanvapautta sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa kykenee kuitenkin vastaamaan varsin heikosti sote-uudistukselle asetettuihin tavoitteisiin. Erityisesti väestön terveys- ja hyvinvointierojen kaventamisen ja palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden tavoitteet ovat ongelmallisia. Sosnetin näkemyksen mukaan ehdotettu valinnanvapausmalli tulisi asettaa kokonaan uudelleen tarkasteluun ja valmistella se suhteessa sote- ja maakuntauudistuksen tavoitteisiin.

Kansalaisten terveys- ja hyvinvointierot ovat kasvaneet merkittävästi kahden viime vuosikymmenen aikana. Tutkimusten mukaan monet sosiaaliset ongelmat (esim. köyhyys, syrjäytyminen, pitkäaikaistyöttömyys, yksinäisyys) kietoutuvat yhteen terveysongelmien kanssa. Samoin tiedetään ongelmien periytyminen sukupolvelta toiselle ja ongelmien kasaantumisen käynnistyminen jo varhaisessa vaiheessa elämäntulkua. Havainto puoltaa sosiaali- ja terveyspalvelujen integraatiota, mutta samalla se on spesifin sosiaaliryhmäsidonnainen. Muista Pohjoismaista saatujen kokemusten mukaan valinnanvapaus voi vahvistaa perusterveydenhuollon palveluita, erityisesti kasvukeskuksissa sekä suhteellisen hyvin toimeentulevien ja kohtuullisen vähän palveluja käyttävien kansalaisten keskuudessa. Suomalaisen terveydenhuollon pulmana on tähän saakka ollut, että erityisesti avoterveydenhuollon palvelut kohdentuvat liian selkeästi hyväosaisille. Näin ollen on varsin todennäköistä, että esitetty valinnanvapausmalli vain lisäisi terveys- ja hyvinvointieroja niiden kaventamisen sijasta. Samoin on todennäköistä, että esitetty malli lisää alueellisia eroja.

Esitetyn mallin kannalta keskeisin ongelma liittyy siihen, että valinnanvapauden piirissä oleviin sosiaali- ja terveyskeskuksiin olisi tulossa sosiaalihuollon palveluista vain sosiaalihuoltolain 6 §:n mukainen sosiaalihuollon neuvonta ja ohjaus. Muut sosiaalihuollon palvelut ja interventiot jäävät valinnanvapauslain ulkopuolelle, ja niiden antamisesta vastaa maakunnan liikelaitos. Ratkaisu tarkoittaa samalla, että suunnitellut sosiaali- ja terveyskeskukset muodostuvat käytännössä terveyskeskuksiksi. Ohjaus ja neuvonta ovat riittämättömiä keinoja sosiaalihuollon palvelujen tuen tarpeen kartoittamiseen, jonka seurauksena palveluintegraation tavoite vaarantuu. Merkittävällä osalla sote-keskusten asiakkaista on terveydellisten ongelmien ohella sosiaalihuollon palveluiden tarvetta. Paljon palveluja tarvitsevat joutuvat sote-keskuksissa eriarvoiseen asemaan niiden asiakkaiden kanssa, joiden asiakkuuden syy on puhtaasti terveydellinen. Esitetty valinnanvapausmalli tuottaa asiakkaalle monimutkaisen, hajanaisen ja sattumanvaraisen palvelujen järjestelmän, jossa palveluketjut katkeavat.

Edellä esitellyt seikat eivät myöskään tue sitä sote-uudistuksen keskeistä tavoitetta, että sillä voitaisiin hillitä kustannuksia. Valinnanvapauden voidaan arvioida lisäävän palvelujen kysyntää, jolloin kustannukset kasvavat. Sote-palveluiden integraatio jää vajaaksi, vaikka kustannusten hillinnän kannalta aivan olennaisinta olisi kiinnittää huomio paljon palveluita käyttäviin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaisiin, heidän palvelutarpeisiinsa ja yhtenäisiin palvelupolkuihin.

5. 2. Edistääkö valinnanvapauslakiluonnos tarkoituksenmukaisella tavalla asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia omiin palveluihin?

Vastaajien määrä: 1



6. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Sote-uudistuksen tavoitteena on parantaa palvelujen saatavuutta ja yksinkertaistaa palvelujärjestelmää. Periaatteessa ehdotettu valinnanvapaus voi lisätä mahdollisuuksia parhaiden palvelujen valintaan, mikäli valinnanvapautteen syntyy aidot markkinat ja asiakkaalla on kyvyt ja mahdollisuudet hyödyntää valinnanvapautta. Ehdotettu valinnanvapausluonnos painottaa palveluntuottajan valintaa. Asiakkaalle tärkeää on kuitenkin palvelujen sisällöt, hyvä saavutettavuus, ammatillinen osaaminen ja asiallinen kohtelu. Tosiasialliset valinnanmahdollisuudet edellyttävät saatavilla olevaa vertailtavaa tietoa palveluista ja palveluntuottajista, jota ainakaan uudistuksen alkuvaiheessa ei ole saatavilla.

Käytännössä ehdotettu järjestelmä on kuitenkin niin monipolvinen ja vaikeasti hahmotettava, että palvelujen saanti monimutkaistuu ja kansalaisilla on huomattavia vaikeuksia tehdä tietoisia valintoja palveluntuottajastaan. Valinnanvapauden malli toimii parhaiten selkeissä, yhden palvelutarpeen tilanteissa, mutta vaikeuksia syntyy tilanteissa, joissa on tarvetta vastata useampiin palvelutarpeisiin. Kaikilla sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden tarvitsijoilla ei ole kykyä tai jaksamista toimia rationaalisia valintoja tekevinä kuluttaja-asiakkaina. Erityisesti iäkkäiden ja muiden paljon palveluja käyttävien ihmisten palvelutarpeet ja mahdollisuudet valintoihin jäävät valinnanvapausesityksessä vähälle huomiolle. Asiakkaat tulevat tarvitsemaan paljon tukea ja ohjausta palvelujen valinnassa sekä erityisesti palvelujen kokonaisuuden suunnittelussa.

Ehdotettu malli lisää todennäköisesti hyvinvointi- ja terveyseroja, sillä käytännössä vain hyväosaiset voivat käyttää valinnanvapautta. Valinnanvapausmalli lisää myös entisestään maan sisäisiä alueellisia eroja, kun markkinaehtoiset palvelut keskittyvät lähinnä suurimpiin kaupunkikeskuksiin. Asiakaseteli ja henkilökohtainen budjetti voivat onnistuessaan lisätä vaikutusmahdollisuuksia valintoihin, mutta tämä riippuu osaltaan sekä seteleiden arvosta että sillä saatavan palvelun laadusta ja tasosta. Mikäli seteleiden arvo on riittämätön, joutuvat ihmiset eriarvoiseen asemaan maksukyvyyn mukaan.

7. 3. Antaako lakiluonnos asiakkaalle riittävät mahdollisuudet hakeutua asiakkaan omaan tilanteeseen sopivaan palveluun?

Vastaajien määrä: 1



8. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Koska järjestelmästä on rakentumassa hyvin monipolvinen, tulee todellisten valintojen tekemisestä haastavaa. Vaikeuksia lisää myös se, että valintojen tekemisen pohjaksi tarvittaisiin vertailukelpoista tietoa eri palveluista ja palveluntuottajista. Ainakaan uudistuksen alkuvaiheessa tällaista tietoa ei ole saatavilla. Myös kansalaisten kyky arvioida omia palvelutarpeitaan vaihtelee.

Maakunnat ovat hyvin erilaisia välimatkoiltaan ja asukasluvuiltaan. Näin ollen niiden alueille syntyy hyvin erilaisia malleja valinnanvapauden toteuttamiseksi. On todennäköistä, että markkinaehtoisia palveluja on saatavilla vain suurimmissa kaupunkikeskuksissa ja niiden välittömässä läheisyydessä. Tämä kasvattaa entisestään alueiden välisiä hyvinvointi- ja terveyseroja, jos sosiaali- ja terveyspalvelut keskittyvät hyvinvointialueille ja katoavat harvaan asutuilta alueilta.

9. 4. Jos asiakkaalla on laaja-alaisia palveluntarpeita, toteutuuko lakiluonnoksen perusteella asiakkaan mahdollisuus saada tarpeen mukaisella tavalla yhteen sovitettuja palveluja?

Vastaajien määrä: 1



10. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Lakiehdotukseen sisältyvinä sote-keskusten palveluvalikoimaan kuuluisi sosiaalihuollon palveluista ainoastaan sosiaalihuoltolain 6 §:n mukainen sosiaalihuollon ohjaus ja neuvonta. Ratkaisu on kokonaisvaltaisen ja asiakaslähtöisen sosiaalihuollon näkökulmasta kestävä ja riittävä turvaamaan sote-uudistuksen tavoitteena olevaa järjestelmätasoisista sote-palveluiden integraatiota ja saumattomia palveluketjuja. Myös sote-keskuksissa tulee olla sosiaalihuollon palveluja tarvitsevien asiakkaiden käytössä sosiaalihuollon ammattihenkilöiden pysyvä ja kokoaikainen työpanos.

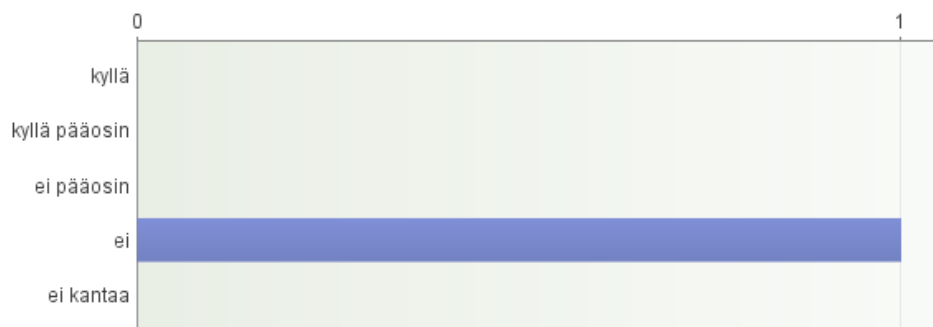
Sosnetin näkemyksen mukaan ehdotettu valinnanvapausmalli on kaikkein hankalin laaja-alaisia palveluntarpeita omaavien asiakasryhmien näkökulmasta. Näiden kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevien kansalaisten kyky käyttää valinnanvapauttaan on väestöryhmittä heikoin. Heidän mahdollisuutensa päästä osaksi toimivia palveluketjuja on haastavin ja heillä on suurin riski joutua sote-keskusten poisohjauksen kohteiksi. Sosiaaliset ongelmat voivat ilmetä terveydellisinä ongelmina, joihin hoito ei auta ja siksi on olennaista, että asiakkaan elämäntilanne voidaan ensin tutkia riittävällä tavalla myös sosiaalisten tekijöiden osalta (esim. työttömyys, vaikeat lähisuhderistiriidat, väkivalta, itsetuhoisuus, päihteet).

Koska ehdotetussa mallissa järjestelmätasoinen palvelujen integraatio on vaikeaa, pyritään tähän haasteeseen vastaamaan asiakassuunnitelmillä. Näin ollen integraation ajatellaan toteutuvan yksilötasolla. Asiakassuunnitelma on tärkeä väline, mutta sille asetetut tavoitteet vaikuttavat epärealistisen suurilta. Lakiesityksestä ei käy ilmi asiakassuunnitelmien juridinen tai hallinnollinen asema. Epäselväksi jää, miten järjestelmässä on tarkoitus varmistaa asiakassuunnitelmien ajantasaisuus ja että ne kykenevät huomioimaan asiakkaan elämäntilanteen kokonaisvaltaisesti.

Asiakassuunnitelmien ohella palvelujen integraation haasteisiin haetaan ratkaisua velvoittamalla maakunnan liikelaitos ja sote-keskukset yhteistyöhön. Lakiesityksessä ehdotetaan maakuntien sosiaalihuollon asiantuntijoiden, mm. sosiaaliohjaajien, "jalkauttamista" sote-keskuksiin. Maakunnan työntekijöistä koostuvan ryhmän tehtävänä on antaa konsultaatiopalveluja sote-keskukselle, arvioida tarvittaessa asiakkaiden palvelutarvetta muihin kuin valinnanvapauden piiriin kuuluvien palvelujen osalta sekä ohjata asiakkaat tarvittaessa maakunnan liikelaitoksen palveluihin. Ajatus sote-keskusten ja maakunnan liikelaitoksen yhteistyöjärjestelyiden luomisesta on sinänsä kannatettava, mutta lakiesitys jättää säännösten osalta ryhmän toiminnan toteutuksen hyvin väljäksi. Ryhmän toiminnan resurssit on oltava suhteessa sote-keskuksen asiakkaiden määrään ja asiakkaiden palveluntarpeeseen. Toisin sanoen malli edellyttää, että sosiaalihuollon palveluja tarvitsevien asiakkaiden saatavilla on sote-keskuksissa kokoaikaiset ja pysyvät palvelut, vaikka ne organisoitaisiin maakunnan liikelaitoksen toimesta. Esityksessä ei yleisesti ole lainkaan huomioitu

11. 5. Turvaako lakiluonnos palvelujen horisontaalisen ja vertikaalisen integraation?

Vastaajien määrä: 1



12. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Lakiluonnos turvaa vain huonosti sote-uudistukselle asetettuja integraation tavoitteita. Sosnetin näkemyksen mukaan kumpikaan integraation taso ei tule riittävällä tavalla huomioituksi ehdotetussa valinnanvapausmallissa, koska tuottajakunnan pirstoutuneisuus tulee vaikeuttamaan merkittävästi järjestelmätasoisista palvelujen integraatiota.

Sote-keskuksissa on tarjolla käytännössä vain terveydenhuollon palveluita, jolloin niiden palveluvalikoima ei ole riittävä aitoon palveluintegraatioon. Perus- ja erityistason integraatio muodostuu haastavaksi terveydenhuollossa, kun sote-keskuksia voivat ylläpitää yritykset ja järjestöt ja asiakkaat voivat saada asiakasasetteita myös erikoissairaanhoidon palveluihin. Järjestelmä tulee edellyttämään merkittävää panosta asiakkaiden palveluohjaukseen. Sote-keskukseen organisoitavan sosiaalihuoltolain 6 §:n mukaisen ohjauksen ja neuvonnan sekä jalkautuvien moniammatillisten ryhmien säännösten yhteistyörakenne näyttäytyy sosiaalihuollon toimivien palveluketjujen näkökulmasta hauraana ja sattumanvaraisena. Maakunnilla on vain vähän keinoja ohjata järjestelmän toimintaa käytännössä.

13. 6. Antaako esitys maakunnille riittävät edellytykset järjestämisvastuun toteuttamiseen?

Vastaajien määrä: 1



14. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Maakunnalla on viimekätinen vastuu palveluiden integraatiosta ja asiakkaiden toimivista palveluketjuista. Maakunnat ovat hyvin eri kokoisia ja niiden erityispiirteissä on suurta vaihtelua, jolloin niiden kyky vastata järjestämisvastuuseen myös vaihtelee vastaavalla tavalla. Osa tulevista maakunnista on liian suuria ja osa liian pieniä kantamaan sille asetettuja vaatimuksia ja tehtäviä.

Kokonaisuutena arvioiden maakunnan edellytykset vaikuttaa järjestämisvastuun toteuttamiseen ovat varsin heikot. Maakunta voi vain vähäisessä määrin vaikuttaa siihen millainen palvelujärjestelmä sen alueelle muodostuu. Palveluntuottajat hyväksytään vahvistettujen kriteerien perusteella ilmoittautumismenettelyllä, jolloin maakunta ei voi määritellä esimerkiksi sitä, kuinka monta sote-keskusta sen alueelle perustetaan. Alihankinnan ketjut ovat lähtökohtaisesti haastavia niin juridisesti kuin palvelujen asiakaslähtöinen koordinaation näkökulmasta, mutta markkinaperusteisessa järjestelmässä ne kärjistyvät erityisen haastaviksi. Lakiesityksen mukaan maakunnan liikelaitos on vastuussa asiakassuunnitelmasta ja siitä, että se muodostaa asiakkaan palvelutarpeen kannalta tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden. Sosnetin arvion mukaan tehtävä on vaativa näin monipolvisessa palveluiden järjestelmässä.

15. 7. Edistäkö lakiluonnos toimintatapojen muutosta ja uusien palveluinnovaatioiden käyttöönottoa?

Vastaajien määrä: 1



16. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- On selvää, että palvelujärjestelmän rakentuessa kokonaan uudelleen, on muutoksia tiedossa myös toimintatapoihin ja ammattilaisten työtapoihin. On kuitenkin eri asia, että ovatko muutokset lainkaan tarkoituksenmukaisia ja rakentuvatko ne kansalaisten hyvinvointi ja palvelutarpeet huomioiden. Kilpailu asiakkaista voi lisätä kannusteita uudelaisiin innovaatioihin, mutta samalla markkinoiden keskittyminen tai liikesalaisuudet voivat jäykistää ja vähentää kannusteita kehittämistoimintaan ja innovaatioiden leviämiseen. Näiltä osin olennaista on, millaisia ehtoja palveluntuottajille asetetaan ja miten korvaukset maksetaan. Näiden tulisi kannustaa innovaatioihin sekä myös yhteistyöhön eri toimijoiden (ml. maakunnan liikelaitos) kesken.

17. 8. Antaako valinnanvapauslakiluonnos yhdessä muun maakunta- ja sote-uudistuksen kanssa riittävät edellytykset saavuttaa 3 miljardin euron kustannusten kasvun hillinnän tavoite?

Vastaajien määrä: 1



18. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Kustannusten ennakoiminen on varsin vaativa tehtävä näin ison muutoksen edessä. Sosnet suhtautuu hyvin epäilevästi siihen, että ehdotettu valinnanvapausmalli tukisi sote-uudistukselle asetetun säästötavoitteen saavuttamista. Asetetuista tavoitteistaan huolimatta Sosnet arvioi valinnanvapaudenlain johtavan aiempaa hajautetumpaan palvelujärjestelmään ja sitä kautta kokonaiskustannusten kasvuun. Tämän riskinä puolestaan on, että kustannuksia aletaan leikata uudistuksen tavoitteiden kannalta epätarkoituksenmukaisilla tavoilla eli kaventamalla kansalaisten mahdollisuuksia asiakkuuteen tai karsiuttamalla tarjolla olevia palveluita markkinamekanismia hyväksikäyttäen.

Kustannukset uudistuksen alkuvaiheessa ovat merkittäviä mm. infrastruktuurin, tietojärjestelmien ja valinnanvapausjärjestelmän edellyttämien sopimusten osalta. Maakunnalla on vain vähän keinoja vaikuttaa näiden kustannusten muodostumiseen. Valinnanvapausuudistus lisää todennäköisesti palvelujen kysyntää, kun yksityisiä terveyspalveluja siirtyy julkisesti rahoitetuksi. Yksityisten palveluntarjoajien kapitaatioperusteista seuraavat ali- ja ylitarjonnan heilahtelut jäävät viime kädessä maakunnan kannettaviksi.

Sosiaaliryöön näkökulmasta kustannusten hillinnän kannalta olennaista on, että asiakas saa oikea-aikaista ja riittävää hoitoa ja palvelua ja että järjestelmä kykenee vastamaan paljon palveluja käyttävien asiakkaiden aseman parantamiseen. Nyt ehdotettu valinnanvapausmalli ja siihen sisältyvä sote-keskuksen palveluvalikoima ei tue näkemystä siitä, että järjestelmätasolla kyettäisiin vastaamaan palvelujen integraation ja sujuvien palveluketjujen haasteisiin. Sosiaalihuollon kytkeminen tiiviimmin sote-uudistuksen toteutukseen mahdollistaisi paremmin uudistukselle asetetut säästötavoitteet.

19. 9. Sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapauslakiluonnoksen 3 luvussa säädettäisiin asiakkaan suoran valinnan sosiaali- ja terveyspalveluista. 9a. Turvaavatko maakunnan liikelaitoksen suoran valinnan palvelujen tuotantoa koskevat säännökset (mm. 16 §) palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden kaikissa olosuhteissa?

Vastaajien määrä: 1



20. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Maakunnat ovat keskenään hyvin erilaisia ja niiden kyky vastata alueensa palvelutarpeisiin vaihtelee. On tärkeää, että laki velvoittaa maakunnan perustamaan sote-keskuksen. Tämä turvaa kansalaisten sosiaalisten perusoikeuksien yhdenvertaisuuden toteutumisen edellytykset. Maakunnan voi kuitenkin olla vaikea ennakoida, missä määrin sen alueelle muotoutuu suoran valinnan palveluita tuottavia toimijoita. Tämä on haastavaa maakunnan oman palvelutuotannon suunnittelun ja resursoinnin näkökulmasta.

21. 9b. Onko lakiluonnoksen 18 §:ssä säädetty sote-keskuksen lakisääteinen palveluvalikoima sisällöltään ja laajuudeltaan tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1



22. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Ehdotettu valinnanvapausmalli sisältää käytännössä vain nykyisten terveyskeskusten palveluvalikoiman. Ratkaisu on täysin riittämätön sosiaalihuollon tarpeessa olevien asiakkaiden näkökulmasta ja tukee nähdäksemme varsin huonosti sote-uudistukselle asetettuja tavoitteita palvelujen integraatiosta, yhtenäisistä palveluketjuista ja kustannusten hillinnästä. Tästä huolimatta, nyt ehdotettuun valinnanvapausmalliin ja sote-keskusten palveluvalikoimaan sosiaalihuollon palvelut soveltuvat huonosti. Sosiaalihuollon asema sote-uudistuksessa ja osana sote-keskusten toimintaa tulisi jatkovalmistelussa huomioida kokonaan uudelta pohjalta, sillä sote-uudistukselle asetettujen tavoitteiden saavuttaminen edellyttää sosiaali- ja terveydenhuollon tiivistä yhteyttä ja palvelujen integrointia.

23. 9c. Onko lakiluonnoksen 18 §:ssä säädetty suunhoidon yksikköjen lakisääteinen palveluvalikoima sisällöltään ja laajuudeltaan tarkoituksenmukainen?

Ei vastauksia.

24. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

25. 9d. Onko lakiluonnoksen 18 § sote-keskuksen suoran valinnan palveluista riittävän selkeä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat suoran valinnan palvelujen piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin muihin kuin suoran valinnan palveluihin?

Vastaajien määrä: 1



26. Jos ei, niin miten olisi tarkoituksenmukaista määritellä ne perusteet, joilla määritellään tarkemmin sote-keskuksissa tuotettavat palvelut?

Vastaajien määrä: 1

- Hallituksen esityksessä suoran valinnan palvelujen valikoima lueteltu selkeästi.

Sosnet viittaa sote-keskuksissa järjestettävien sosiaalihuoltolain mukaisten palvelujen osalta aiemmin lausumaansa ja toteaa, että ohjaus ja neuvonta ensivaiheen sosiaalipalveluna on kapea ja riittämätön.

27. 9e. Onko lakiluonnoksen 18 § suunhoidon suoran valinnan palveluista riittävän selkeä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat suoran valinnan palvelujen piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin muihin kuin suoran valinnan palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

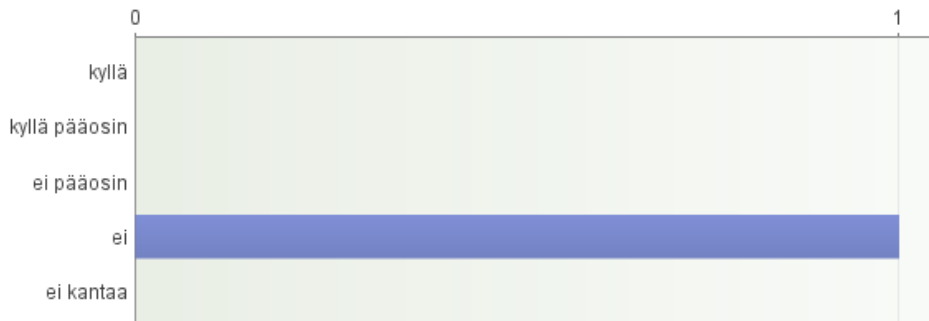


28. Jos ei, niin miten olisi tarkoituksenmukaista määritellä ne perusteet, joilla määritellään tarkemmin suunhoidon yksiköissä tuotettavat palvelut?

Ei vastauksia.

29. 9f. Ovatko säännökset (mm. 18 § ja 37 §) sosiaalihuollon osalta tarkoituksenmukaisia ja riittäviä?

Vastaajien määrä: 1



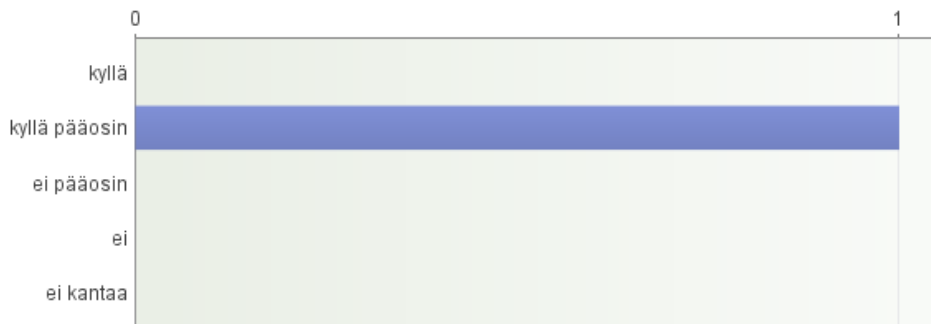
30. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Ehdotettu valinnanvapausmalli ei sisällä käytännössä lainkaan sosiaalihuollon palveluja. Ratkaisu on ymmärrettävä ehdotetun valinnanvapausmallin kokonaisuudessa, sillä sosiaalihuollon palvelut edellyttävät hallintopäätöstä ja perustuslain 124 §:n mukaista julkisen vallan käyttämistä. Sosiaalihuollon palveluiden sivuttaminen tarkoittaa, että sosiaali- ja terveyskeskukset ovat todellisuudessa nykyisenkaltaisia terveyskeskuksia. Ratkaisua ei voi pitää tyydyttävänä, sillä sote-uudistuksen tavoitteiden saavuttaminen edellyttäisi sosiaalihuollon ja terveydenhuollon kiinteää yhteyttä. Lakiesitykseen sisältyvät sosiaalihuollon neuvonta ja ohjaus sote-keskusten suoran valinnan palveluina (18 §) ja maakunnan liikelaitoksista sote-keskuksiin jalkautuvat moniammatilliset ryhmät (38 §) ovat sinänsä kannatettavia, mutta riittämättömiä ratkaisuja palvelujärjestelmätasoisena integraation puutteisiin. Lakiesityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa ei ole avattu tarkemmin toiminnan toteutusta ja sen edellyttämää resursointia, jolloin ratkaisujen vaikutuksia on vaikea arvioida.

31. 10. Lakiluonnoksen 4 luvussa säädettäisiin asiakkaan mahdollisuuksista valita maakunnan liikelaitos. 10a. Antaako lakiluonnoksen 21 § asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita liikelaitos?

Vastaajien määrä: 1



32. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Hallituksen esityksen 21 §:n mukainen säädös mahdollisuus valita liikelaitos on riittävä.

33. 10b. Entä antaako lakiluonnoksen 22 ja 23 § asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita liikelaitoksen palveluyksikkö/yksiköt?

Vastaajien määrä: 1



34. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Hallituksen esityksen 22 ja 23 §:n mukainen mahdollisuus valita liikelaitoksen palveluyksikkö on osaltaan käytännöllinen kysymys. Sosiaalihuollon asiakkaiden mahdollisuus valita riippuu pitkälti tosiasiallisesti muodostettavien yksiköiden määrästä ja laadusta, jota valmisteluvaiheessa emme voi tietää. Periaatteelliseksi säännöksen tekee se, ettei valinnanvapautta ei sovelleta tahdonvastaisiin toimiin, mutta tuen ja kontrollin ainekset kietoutuvat asiakaspoluissa tunnetusti yhteen. Tästä seuraa, ettei asiakkaalle itselleen välttämättä ole selvää, milloin ja mitä hän on oikeutettu valitsemaan ja mitä ja milloin taas ei. Valinnanvapauslain toteuttaminen osana laajaa palvelujärjestelmän uudistamista jättää nähtäväksi, missä määrin asiakkaiden oikeusturvan kysymykset nousevat esille palveluvalintaan tehdessä.

35. 11. Lakiluonnoksen 5 luvussa säädettäisiin asiakassetelin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. 11a. Onko lakiluonnoksen 24 §:ssä säädetty asiakasseteli sisällöltään ja laajuudeltaan tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1



36. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

Asiakasetelien tarkoitus on tukea ihmisten valinnanvapauden käyttöä ja itsemääräämisoikeutta. Tavoite on sinänsä kannatettava, mutta käytännössä asiakkaat tulevat vaatimaan runsaasti tukea ja ohjausta valintojensa tekemisessä. Lisäksi asiakasetelijärjestelmä pilkkoo palvelujärjestelmää entisestään. Asiakasetelit saattavat pahimmillaan vaarantaa erikoissairaanhoidon toimivuuden, mikäli malli tuottaa päällekkäisiä rakenteita kiireettömälle ja kiireelliselle hoidolle. Malli saattaa pahentaa myös erikoislääkäripulaa.

Sosiaalihuollon palvelujen osalta asiakaspalvelusetelit tulisi koskea vain sellaisia palveluja, joista on olemassa vakiintuneet toimintakäytännöt ja kokemukset. Tältä osin sosiaalisen kuntoutuksen sisällyttäminen asiakasetelipalveluihin ei ole tarkoituksenmukaista. Sosiaalinen kuntoutus on toimintana vielä uutta ja vakiintumatonta, jonka vuoksi tutkimusnäytöt ja muut edellytykset asiakasetelin lakiin perustuvalle toteuttamiselle eivät ole toistaiseksi riittävät.

Asiakaseteli on tarpeen ottaa käyttöön vaiheittaisesti ja edeten siitä saatavien kokemusten ja tutkimustiedon perusteella.

37. 11b. Onko maakunnan liikelaitoksella 24 §:n 2 ja 3 momentissa säädettyjen rajausten perusteella edellytykset turvata riittävät palvelut kustannustehokkaalla tavalla?

Vastaajien määrä: 1



38. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

39. 11c. Onko lakiluonnoksen 24 §:n sääntely riittävä erikoissairaanhoidon valtakunnallisen ja alueellisen palvelujärjestelmän turvaamisen näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1



40. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

41. 11d. Ovatko asiakasseteliä koskevat säännökset asiakkaan aseman ja oikeuksien näkökulmasta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

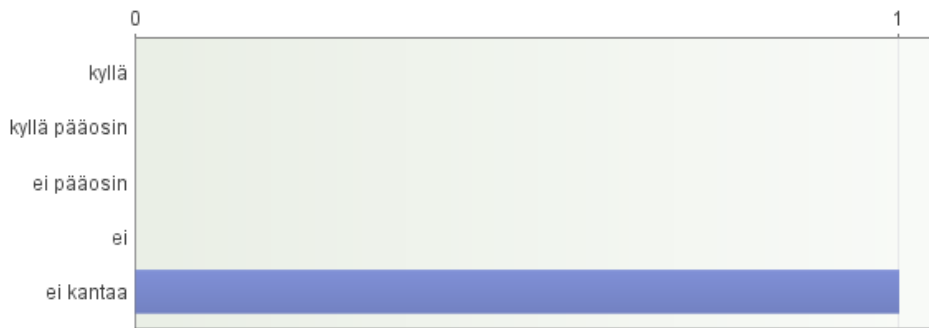


42. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

43. 11e. Turvaako asiakassetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun toteuttamisen näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1



44. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

45. 12. Lakiluonnoksen 6 luvussa säädettäisiin henkilökohtaisen budjetin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. Mahdollistavatko säännökset asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

Vastaajien määrä: 1



46. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Henkilökohtainen budjetti on periaatteena kannatettava, koska se voi onnistuessaan edesauttaa asiakkaiden itsemääräämistä, valinnanvapautta ja myös kannusteita palvelujärjestelmän uudistamiselle. Käytännössä saatavilla oleva palveluvalikoima ja palvelumaksut määrittävät asiakkaan todellisen valinnanvapauden tason. Henkilökohtaisen budjetin käyttöönotto tulee aina perustua asiakkaan omaan tahtoon ja sen tulee olla asiakkaan tilanteen kannalta tarkoituksenmukainen vaihtoehto. Budjetin suuruus tulee määritellä niin, että se kattaa asiakkaan palvelutarpeen. On todennäköistä, että henkilökohtaisen budjetin käyttöönotto tulee edellyttämään paljon ohjausta, jolloin olennaista on turvata riittävästi sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia hoitamaan tätä tehtävää. Henkilökohtainen budjetti tulee ottaa käyttöön uudistuksen alkuvaiheessa ensisijaisesti niiden asiakasryhmien ja asiakkaiden parissa, joilla on jo kokemusta vastaavista palveluista. Uudistus tarvitsee myös seurantaa ja tiedonkeruuta, jolloin henkilökohtaisen budjetin käyttöönottoa on tarkoituksenmukaista laajentaa vasta sen jälkeen kattamaan uusia asiakasryhmiä.

47. 13. Lakiluonnoksen 7 luvussa säädettäisiin asiakkaan neuvonnasta ja ohjauksesta sekä palvelutarpeen arvioinnista. Lisäksi lakiluonnoksen 5 §:ssä säädettäisiin asiakkaalle tehtävästä yhdestä asiakassuunnitelmasta. Turvaavatko säännökset riittävän hyvin asiakkaan oikeudet sekä palvelujen toteuttamisen asiakkaan tarpeita vastaavasti?

Vastaajien määrä: 1



48. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Koska ehdotettu valinnanvapausmalli rikkoo palveluiden integraation järjestelmätasolla, yritetään asiaa paikata lakiesityksen 5 §:ään sisältyvällä asiakassuunnitelmalla. Asiakassuunnitelman on tarkoitus kattaa kaikki asiakkaan sosiaali- ja terveyspalvelut tuotantovastuusta riippumatta. Maakunnan liikelaitoksen vastuulla olisi varmistua asiakkaan palvelutarpeen kannalta tarkoituksenmukaisesta palvelukokonaisuudesta.

Säädöksen taustalla oleva tavoite on kannatettava, mutta pykälään sisältyvä tehtävä on käytännössä haastava. Se tuottaisi hallinnollisesti raskaan ja vastuunjaoltaan epäselvän prosessin, joka johtaisi todennäköisesti päällekkäiseen työhön ja asiakassuunnitelmien heikkoon laatuun. Asiakkaiden elämäntilanteet voivat vaihtua nopeastikin, jolloin asiakassuunnitelma on jäykkä väline hyvän palvelun toteuttamiseen. Lakiesitys jättää epäselväksi sen, kuka asiakassuunnitelman tekee ja miten se käytännössä tehdään. Lisäksi epäselväksi jää monet kysymykset liittyen tiedon sujuvaan kulkuun ja jakamiseen eri toimijoiden välillä. Sosnet pitää yksityisyyden suojaan liittyvien kysymysten turvaamista olennaisen tärkeänä.

49. 14. Lakiluonnoksen 8 luvussa säädettäisiin palveluntuottajien hyväksymis- ja sopimusmenettelyistä. 14a. Ovatko säännökset hyväksymismenettelyistä lakiluonnoksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1



50. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

51. 14b. Varmistaako hallintopäätöstä ja ehtojen asettamista koskeva sääntely (42 §) riittävät mahdollisuudet maakunnan

järjestämisvastuun toteuttamiseen.

Vastaajien määrä: 1



52. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

53. 14c. Ovatko säännökset sopimusmenettelyistä lakiluonnoksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

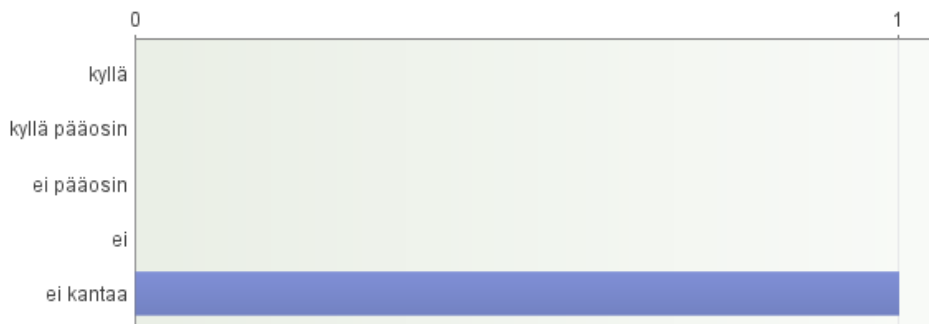


54. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

55. 15. Lakiluonnoksen 9 luvussa säädettäisiin palvelujen tuottamisesta ja palveluntuottajien velvoitteista. Ovatko säännökset lakiluonnoksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1



56. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

57. 16. Lakiluonnoksen 10 luvussa säädettäisiin palveluntuottajalle suoritettavista korvauksista. 16a. Ottavatko sote-keskuksen kiinteän maksun osuus ja sen määräytymistä koskevat tekijät riittävästi huomioon asiakkaiden erilaiset palvelutarpeet ja niiden aiheuttamat kustannukset?

Vastaajien määrä: 1

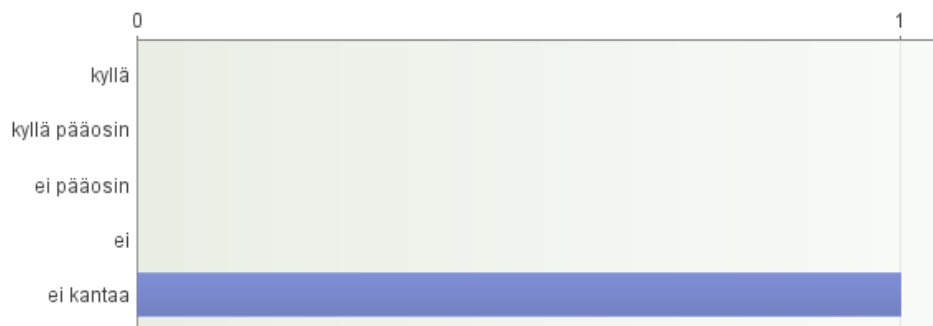


58. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

59. 16b. Ovatko säännökset muista korvauksista uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1



60. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

61. 16c. Turvaavatko säännökset maakunnan liikelaitoksen sote-keskukselle ja yksityisen tuottajan sote-keskukselle yhdenvertaiset toimintaedellytykset?

Vastaajien määrä: 1



62. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

63. 17. Lakiluonnoksen 12 luvussa säädettäisiin lain voimaantulosta. 17a. Turvaavatko 85 §:n mukaiset asiakasseteliä koskevat siirtymäsäännökset palvelujen saatavuuden siirtymävaiheessa?

Vastaajien määrä: 1



64. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

65. 17b. Turvaavatko 86 ja 88 §:n mukaiset sote-keskusta koskevat siirtymäsäännökset palvelujen saatavuuden siirtymävaiheessa?

Vastaajien määrä: 1

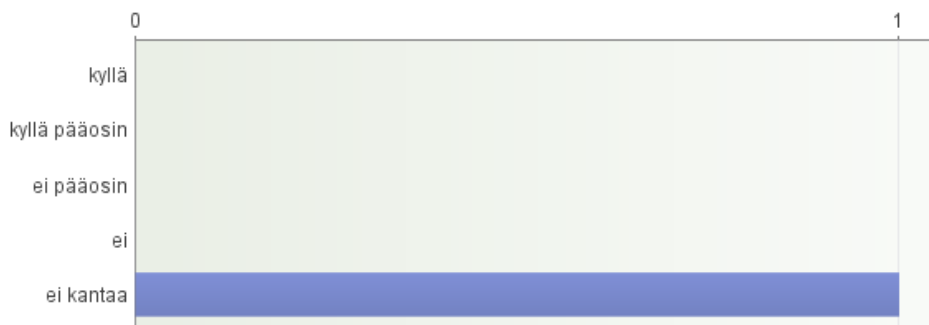


66. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

67. 17c. Turvaavatko 87 ja 89 §:n mukaiset suunhoidon yksiköitä koskevat siirtymäsäännökset palvelujen saatavuuden siirtymävaiheessa?

Vastaajien määrä: 1



68. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

69. 17d. Turvaako esitys sosiaali- ja terveystalouden yksityisten tuottajien toimintaedellytykset?

Vastaajien määrä: 1

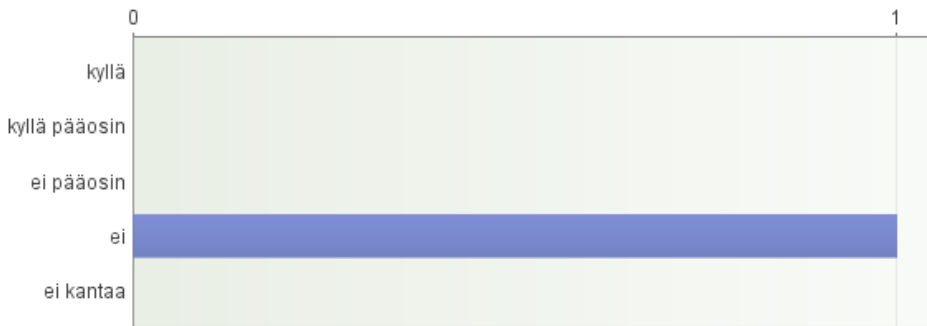


70. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

71. 17e. Antaako esitys riittävät edellytykset pienten toimijoiden toimimiseen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajina?

Vastaajien määrä: 1



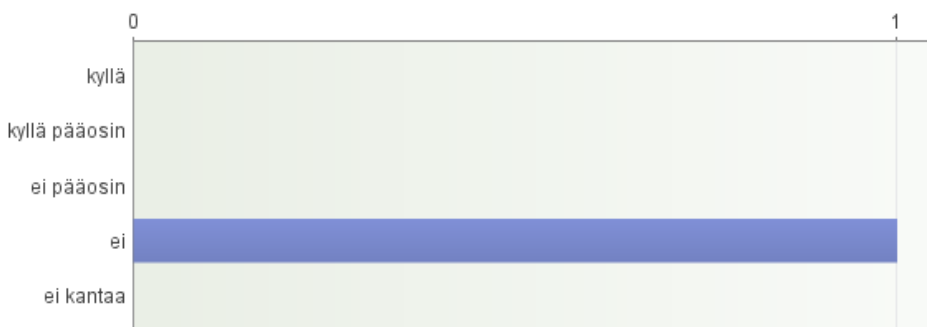
72. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Sote-keskusten palveluvalikoima ja toimintaan vaadittavat resurssit tarkoittavat käytännössä, että tuottajien ulkopuolelle rajautuvat kaikki pienet ja keskisuuret yritykset sekä myös järjestöt. Sen sijaan asiakassetelit ja henkilökohtainen budjetti tarjoavat mahdollisuuksia toimia palveluntuottajina myös pienemmille yrityksille ja yhdistyksille. Jo nyt on nähtävissä, että markkinat keskittyvät aiempaa selkeämmin suuremmille palveluntuottajille. Tämä kehitys voimistuu entisestään tulevaisuudessa, ja voi johtaa palvelujen kustannustason nousuun tai vaihtoehtoisesti pahimmassa tapauksessa myös palveluvalikoiman supistumiseen.

73. 18. Onko uudistuksen vaikutukset arvioitu näkemyksenne mukaan oikein ja riittävästi?

Vastaajien määrä: 1



74. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- I Sote-uudistuksen vaikutukset on kokonaisuutena arvioitu heikosti. Jo tässä vaiheessa (10.12.2017) on vaikkapa Pohjois-Suomen kokemuksiin vedoten nähtävissä, ettei hallituksen esityksessä ole kyetty ennakoimaan yhteiskunnallisten sääntelyn mekanismien toimintaa ja niiden monimutkaisia yhteisvaikutuksia. Palvelujen kysynnän ja tarjonnan markkinaperustaisuuden lisääminen tekee sen seurauksista entistäkin ennalta-arvaamattomia ja vaikeammin hallittavia.

Sosnet pitää hallituksen esitystä perustettavasta sosiaali- ja terveydenhuollonjärjestelmästä sekä siinä sovellettavasta valinnanvapaudesta kokonaisuutena arvioiden sekavana. Kun jo säännösmuotoon kirjattu esitys järjestelmästä on monimutkainen ja huomattavan aukollinen, on perusteltua olettaa, että lain toimeenpanon tosiasialliset seuraukset tulevat olemaan katastrofaaliset. On syytä muistuttaa, kuinka mekanismeiltaan niinkin yksinkertainen muutos kuin toimeentulotuen siirron maksatus kuntien sosiaalitoimesta Kansaneläkelaitokselle osoitti ennakoimattomat vaikeutensa. Sote-palvelujen organisoinnin muutoksessa olisi kyse – vaiheittainkin toteutettuna – täysin toisen mittavakaavan muutoksesta, jossa samanaikaisesti vaikuttavia vakioituja ja vakioimattomia mekanismeja olisi moninkertainen määrä.

Sosnetin arvion mukaan lakiesityksen julkilausuttu sosiaali- ja terveyspalvelujen integraatiotavoite on hautautumassa pahasti maakunta- ja valinnanvapauspyrkimysten alle. Kokemukset maista, joissa sote-palveluja on markkinoistettu, ovat osoittaneet, markkinoistaminen johtaa palvelujen hajautuvaan ja keskenään vaikeasti kommunikoivaan rautahäkkiin. Tosiallisesti hajautuva palvelujärjestelmä tulee tuottamaan entistäkin suuremman kokonaiskustannuksen, jossa palvelujen tarjoajiksi tulevat markkinavetoiset yritykset pyrkivät muodostamaan monopoleja ja oligarkkisia toimijarakenteita sekä tulevat aikaa myöten määrittelemään palvelujen hinnat huolimatta maakuntien juridisesta oikeudesta säädellä tuottajahintoja. Hallituksen esitys lähtee liikkeelle virheellisesti siitä oletuksesta, että Suomen kaltainen kansallisvaltiotoimija pystyisi omalla sääntelyllään hallitsemaan globaalien yritysten toimintaa.

Lopuksi on todettava, että hallituksen esitys käsittelee pääosin terveyspalveluja ja niiden kautta keskiluokkaisten kansalaisten tarpeita. Sosiaalihuollon ja erityisesti kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevien kansalaisten, heidän palvelujen saatavuutensa ja palveluketjujen rakentamisen esitys lyö vakavalla tavalla laimin. Seurauksia ei yksinkertaisesti ole huomioitu. Sosnet haluaa muistuttaa, että pohjoismaisten hyvinvointiyhteiskuntien menestys ja maine on perustunut siihen laajan solidaarisuuden periaatteeseen, että kaikkein heikoimmista pidetään ensisijaisesti huolta. Toisin kuin työssä käyvä keskiluokka, näiden kansalaisryhmien asema sosiaali- ja terveyspalvelujen ”kuluttajina” on huomattavan toisenlainen tavalla, jota hallituksen esitys sivuaa vain marginaalisesti.

75. 19. Miten arvioisitte uudistuksen vaikuttavan oman organisaationne tai jäsenorganisaatioidenne asemaan?

Vastaajien määrä: 1

- I Yliopistoille valinnanvapautta koskevalla lakiesityksellä on vain vähän suoria vaikutuksia, lukuun ottamatta esimerkiksi sote-alan koulutuksiin sisältyviä harjoitteluja ja käytännönopetusjaksoja. Koulutusta ja tutkimusta koskevien asioiden sääntely tulisi nostaa sote-uudistuksessa myös lainvalmistelussa huomioon.

Kaiken kaikkiaan hallituksen sote-uudistusta koskeva esitys laittaisi toteutuessaan koko sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestelmän kerralla uusiksi tuottaen palveluiden kokonaisuuteen paljon uusia aineksia niin ilmiö- kuin säädöstasolla. Sosiaalityötä, sosiaalihuoltoa ja uudenlaista sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmää koskeva koulutus, tutkimus ja kehittäminen tulisivat vaatimaan oman erillisen tarkastelunsa.

Sosnet haluaa huomauttaa lausunnonpyytäjää siitä toisaalta suppeasta, toisaalta virheellisestä käsityksestä (lakoehdotuksen yleisperustelut s. 16), että terveyspalvelujen kehittämisen tietoperusta olisi empiirinen sekä sosiaalipalvelujen kehittämisperusta idealistis-diskursiivinen. Ensinnäkin on syytä muistuttaa, tietoteoreettiset paradigmat bio-, lääke- ja terveystieteissä ovat erilaisia vertailtaessa yhteiskuntatieteisiin. Mikäli edellisten tieteenalojen tieteenihanne asetetaan pätevän empiirisen tiedontuotannon kriteeriksi myös jälkimmäisille, syyllystyään epistemologiseen reduktionismiin. Toiseksi, sosiaalityö ja sosiaalipalvelujen tutkimus ovat globaaleja tieteenaloja, joita koskevaa tutkimusta löytyy runsaasti alan kansainvälisistä vertaisarvioituista aikakauslehdistä. Suomalainen sosiaalityön tutkimus asettuu tiedontuotannossa tähän positioon. Pienessä maassa tutkimuksen volyyymi voi olla selvästi pienempi kuin vaikkapa Englannissa, jossa yliopistoja on monikymmenkertainen määrä suomalaisiin verrattuna. Kolmanneksi, ja edelliseen viitaten, Sosnet pitää kannatettavana hallituksen esityksen lausumaa (s. 16) siitä, että sosiaalihuollon suomalaista tietopohjaa tulisi vahvistaa tutkimuksella. Bio-, lääke- ja terveystieteiden tutkimusrahoitus on aivan toisella tasolla sosiaalityön ja sosiaalihuollon tutkimukseen nähden, johtuen yksityisten rahoittajien, kuten lääketehtaiden ym. intresseistä.

76. 20. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Vastaajien määrä: 1

- I Sosnetin näkemyksen mukaan hallituksen esityksessä sosiaali- ja terveyspalvelujen valinnanvapaudesta on merkittävä määrä vakavia puutteita, jotka vaarantavat kansalaisten perustuslainmukaisen pääsyn välttämättömin palveluihin.

Merkittävimmät ongelmat liittyvät 1) esityksen täysin yksipuoliseen terveyspalvelupainotteisuuteen ja 2) esityksen säännösmuotoon kirjattujen palvelukokonaisuuden hauraaseen ja sekavaan kokonaisuuteen sekä 3) esityksen tosiasiallisiin seurauksiin. Esitys laiminlyö sosiaalihuollon palvelut ja ammatillisen sosiaalityön. Ensinnäkin esitys lähtee liikkeelle terveyspalvelujen organisoitirakenteista ja osoittaa sosiaalihuollon ammatillisille terveys- ja lääketieteen apuprofession aseman. Toiseksi säännösmuotoisesti esitetty uusi palvelujärjestelmä näyttää valistuneemminkin lukijan silmissä vaikeasti hahmotettavana ja tavoitellulta integraatioltaan huolimatta hajanaisena. Sosiaalityölle ja ensivaiheen sosiaalihuollon palveluille se tarjoaa sote-keskusten ohjauksena ja neuvontana vain marginaalisen aseman, mikä ei tue sosiaalityön eettisten periaatteiden holistista lähestymistapaa. Kolmanneksi näyttää siltä, että edes julkilausutut kustannusten hillinnän ja palveluintegraation tavoitteet eivät tule toteutumaan, mutta sen sijaan lain voimaantulon seuraukset ovat taloudellisesti arvaamattomat ja tulevat kaatumaan viime kädessä tavallisten veronmaksajien maksettaviksi.

Sosnet esittää, että valinnanvapauslaki ja siihen kytketyt ”sote”-lainuudistukset tulisi palauttaa uudelleen viranhaltijavalmisteluun. Palvelujärjestelmää tulisi kehittää ja uudistaa pitkäjänteisesti, vaiheittain ja seurauksia arvioiden. Nykyisen esityksen pakottaminen voimaan yhden hallituskauden ja sen agendan nojalla olisi poliittista vastuuttomuutta, josta tulisivat kärsimään eniten kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevat sosiaalihuollon asiakkaat.

77. 21. Yksilöidyt muutosehdotukset lakiluonnokseen.

Vastaajien määrä: 1

- I Sosnet on kommentoinut yksittäisiä säännöksiä monin kohdin, mutta haluaa painottaa, että yksittäisten säännösten kommentointi jättää huomiotta esityksen kokonaisuuden, sen taustalla vaikuttavat periaatteet ja sen reunaehdot. Sote-uudistuksen lainuudistukset tulisi palauttaa uudelleen viranhaltijavalmisteluun ja ottaa valmistelun lähtökohdaksi sote-uudistukselle asetetut tavoitteet.

